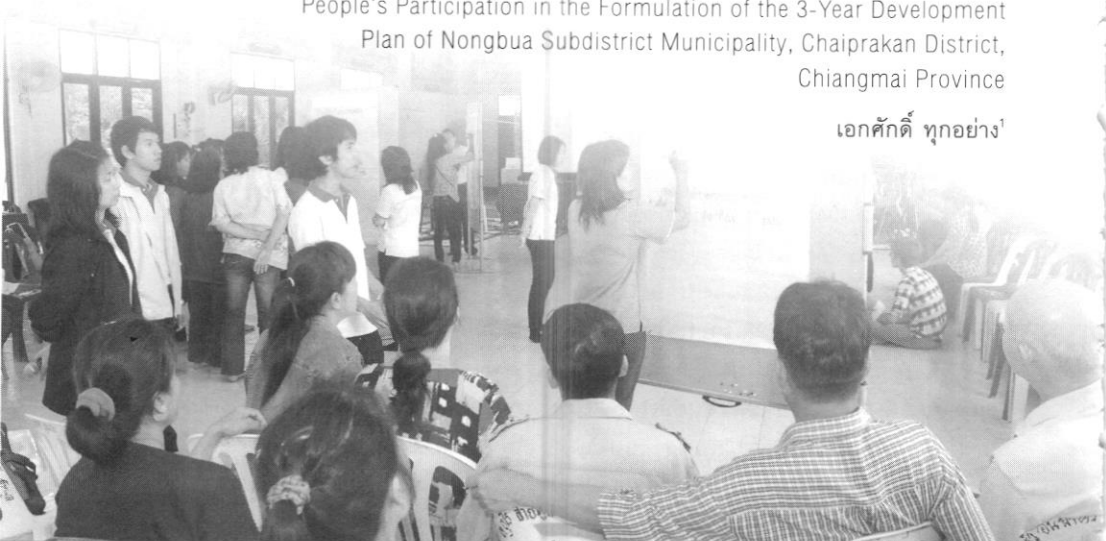

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่

People's Participation in the Formulation of the 3-Year Development
Plan of Nongbua Subdistrict Municipality, Chaiprakan District,
Chiangmai Province

เอกศักดิ์ ทุกอย่าง¹

ภาพจาก: <http://www.deqp.go.th/website/31/images/stories/16.JPG>

★ บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเลือกมา

¹หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 อันดับ จำนวน 1 ชุด การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจำนวน 390 ชุด และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ จำนวน ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทำการเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติที่แบบสองกลุ่มอิสระต่อกัน (t-test Independent) ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของประชาชน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย รองลงมา เป็นเพศหญิง มีสถานภาพสมรสแล้ว มีอายุ 40-49 ปี ประชาชนส่วนใหญ่ จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ 5,001-10,000 บาท ส่วนใหญ่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง รองลงมา คือ พื้นที่ราบ

2. กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีกระบวนการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด กระบวนการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมการแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา และกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

3. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ราบและพื้นที่สูง ในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ราบและพื้นที่สูงมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว พบว่า ปัญหาและอุปสรรค 3 อันดับแรก มีดังนี้ ชาวบ้านหรือชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิและบทบาทหน้าที่ของตนเอง ประชาชนไม่ได้รับรู้ ข่าวสาร และการไม่ได้รับฟังปัญหา เพราะส่วนใหญ่รับฟังปัญหาจากคณะกรรมการและผู้นำเท่านั้น ส่วนความต้องการให้เทศบาลตำบลหนองบัว จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจากปัญหาความต้องการของ

ประชาคมหมู่บ้าน พบว่า ความต้องการ 3 อันดับแรก ได้แก่ การคมนาคมและสาธารณูปโภค เช่น ถนนหนทางชำรุด การจัดทำท่อน้ำข้างถนนแบบมีฝาปิด การจัดทำไฟฟ้าข้างถนน การจัดทำประปาให้ทั่วถึง การขุดลอกคลอง เป็นต้น การสนับสนุนอาชีพให้แม่บ้าน พ่อบ้าน ประชาชนได้มีรายได้และเป็นที่รู้จักในระดับประเทศ และการจัดเก็บและกำจัดขยะ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการวางแผนอย่างรอบคอบและครอบคลุม การแก้ปัญหาในทุกด้าน ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาเร่งด่วนและตรงความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ และมีการรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบทุกปี

* Abstract

The aims of this study were to investigate people's participation in the formulation of the 3-year development plan, and to examine problems, obstacles, and suggestions towards the people's participation in the formulation of the 3-year development plan of Nongbua Subdistrict Municipality, Chaiprakan District, Chiangmai Province. The population involved residents in Nongbua Subdistrict which were recruited by stratified random sampling technique. The data collection involved three hundred and ninety respondents in responding to the five-point Likert scale questionnaire. The data was analyzed using percentage (%), mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), and independent t-Test.

The findings revealed that:

1. Most of the respondents were male. Their marital status was married with the age range from 40 to 49 years old. They held primary education background. Their career was general labor with the income range from 5,001 to 10,000 Baht per month. Their residence location was on the highland and the lowland area respectively.

2. In the overall, the people's participation in the formulation of the 3-year development plan was reported at the moderate level in the same way as the individual aspects. The aspects holding the highest mean

score were the participation in sharing opinions and sharing mutual benefits, while the subsequent aspect was the participation in proposing solutions to the problems. The aspect gaining the lowest mean score was the participation in monitoring and evaluation.

3. The comparison results of the people's participation between those who live in the highland and the lowland indicated statistically significant difference at the level of .05.

4. Three major problems were reported. Firstly, the people lacked knowledge and understanding about their role and duty in the formulation of the 3-year development plan. Secondly, the people were uninformed about the news and information regarding the formulation of the 3-year development plan. Thirdly, the people were uninformed about the problems regarding the formulation of the 3-year development plan because they received the information mainly from the leader and the committees of the village. Three needs involving the formulation of the 3-year development plan were noted. Firstly, improve the basic infrastructure such as road maintenance, water drainage, streetlights, water supply, and waterway maintenance. Secondly, provide career support for men and women as a means to get extra income. Thirdly, provide waste collection and disposal service. Three suggestions towards the formulation of the 3-year development plan were proposed. First, the plan must be carefully and comprehensively developed to cover all of the issues. Secondly, the plan must correspond with the degree of urgency of the issues and must meet the needs of the people. Finally, the operation report must be announced to the public annually.

* บทนำ

นับตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ทำให้บทบาทอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมเป็นรัฐธรรมนูญฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดกรอบการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นถึงความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชน และความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองเฉพาะ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยุคหลังรัฐธรรมนูญ จึงมีบทบาทอำนาจหน้าที่อย่างกว้างขวาง โดยมีเพียงจะมีหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะพื้นฐานแก่ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังขยายบทบาทหน้าที่ออกไป รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นด้วย นอกจากนี้ ยังเป็นองค์กรที่เปิดให้ประชาคมท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหาร และการตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น และจากบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีมากขึ้น ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องมีการวางแผนที่ดี ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บรรลุจุดมุ่งหมายในการพัฒนา (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. 2546: 1-2)

ภาพจาก: [http://www.deqp.go.th/website/31/images/stories/6\(1\).jpg](http://www.deqp.go.th/website/31/images/stories/6(1).jpg)

ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 และมาตรา 17 บัญญัติให้เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และ

เนื่องจากการวางแผนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย การปกครองการบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง ซึ่งจะถูกตรวจสอบโดยรัฐ และประชาคม ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในด้านการวางแผนพัฒนาเทศบาล จึงมีความสำคัญจะก่อให้เกิดผลดี ทั้งนี้ เพราะความร่วมมือในการพัฒนาจะมีจุดเด่น 3 ประการ คือ ด้านบริบท การมีส่วนร่วมในการนำคนในท้องถิ่นที่รู้จักสังคมและสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพของชุมชนอย่างแท้จริงให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำให้คนในท้องถิ่นมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา และทำให้ประชาชนมีโอกาสใช้ความสามารถของตนเองในการร่วมกันทำงานในรูปแบบของการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจและการกระทำอย่างเต็มที่ รวมถึงมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของชุมชน และต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนมากกว่าการที่จะนำโครงการที่กำหนดทุกอย่างมาจากภายนอกของชุมชนมาเรียบร้อยแล้วมาใช้ในชุมชน ซึ่งจะ使人ในชุมชนปฏิเสธและหลีกเลี่ยงที่จะให้ความร่วมมือ และสุดท้าย คือ ด้านจิตใจ การมีส่วนร่วมทำให้ประชาชนมีความรู้สึกที่ตนเองมีสิทธิในการตัดสินใจในสิ่งที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อชีวิตของตน (ทองอาน พาโทสง. 2543: 76-77)

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 กำหนดประเภทของแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ 2 ประเภท ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายความว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดโดยยุทธศาสตร์การพัฒนา และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในอนาคต โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด อำเภอ และชุมชน แผนพัฒนาสามปี หมายความว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี และผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนแผนการดำเนินงาน หมายความว่า แผนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แสดงถึงรายละเอียดแผนงานโครงการพัฒนา และกิจกรรมที่ดำเนินการจริงทั้งหมดในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประจำปีงบประมาณนั้น (กระทรวงมหาดไทย. 2548: 1-10)

การวางแผน เป็นการพิจารณากำหนดแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่เปรียบเสมือนเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างปัจจุบันและอนาคต เป็นการคาดการณ์ในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ฉะนั้น การวางแผนจึงเป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่พิจารณากำหนดแนวทางการปฏิบัติงานโดยผ่านกระบวนการคิดก่อนทำ

เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในเขตเมืองและถือได้ว่าเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด ตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งองค์ประกอบของเทศบาล ประกอบด้วย สภาเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ สมาชิกสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้งของประชาชนฝ่ายหนึ่ง และอีกฝ่ายหนึ่งคือนายกเทศมนตรีทำหน้าที่ฝ่ายบริหารและกำหนดนโยบายแนวทางการพัฒนานายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนโดยมีข้าราชการเป็นผู้ปฏิบัติงานตามที่ระเบียบกฎหมายบัญญัติไว้ (นันทวัฒน์ บรมานันท์. 2545: 30-33)

เทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเทศบาลตำบลขนาดเล็ก ได้รับการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวเป็นเทศบาลตำบลหนองบัว ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2552 และแบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 1 สำนัก 4 กอง ดังนี้ สำนักปลัดเทศบาล กองคลัง กองช่าง กองการศึกษา และกองสาธารณสุข โดยแต่ละฝ่ายจะมีหน้าที่ความรับผิดชอบในงานของเทศบาลให้สามารถบริการประชาชนภายใต้พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และแก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบัน ให้บรรลุเป้าหมายของเทศบาล และความร่วมมือความรับผิดชอบของส่วนราชการภายในให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีหมู่บ้านในเขตพื้นที่รับผิดชอบจำนวน 10 หมู่บ้าน ประชากรจำนวน 14,280 คน มีปลัดเทศบาล เป็นผู้ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงาน มีนายกเทศมนตรี เป็นผู้บังคับบัญชาชั้นสูงในการควบคุมดูแลการบริหารงานของเทศบาล และมีประธานสภาเทศบาล ควบคุมการดำเนินงานในกิจการงานของสภา การจัดทำแผนพัฒนาสามปีนั้น ปลัดเทศบาล ได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ซึ่งในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีในปีงบประมาณที่ผ่านมา พบว่า การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีน้อยมาก ทำให้ข้อมูลหรือโครงการพัฒนาต่างๆ ที่ได้รับไม่ได้มาจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ในการดำเนินงานด้านการจัดทำแผนพัฒนาสามปีให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยระบบการบริหาร การบริหารจัดการที่ดี การวางแผนอย่างมีวัตถุประสงค์จะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีเข้าใจวิธีปฏิบัติ กระบวนการปฏิบัติ แล้วหาทางปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องของแผนพัฒนาท้องถิ่นต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอยะปราชญ์ จังหวัดเชียงใหม่ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และประชาชนมีศักยภาพในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ซึ่งมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี และมีความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องกำกับดูแลการปฏิบัติงานในด้านการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอยะปราชญ์ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นและตรงกับความต้องการของประชาชนที่จะพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

*** วัตถุประสงค์ของการวิจัย**

1. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอยะปราชญ์ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอยะปราชญ์ จังหวัดเชียงใหม่

*** ประโยชน์ของการวิจัย**

1. ทราบถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอยะปราชญ์ จังหวัดเชียงใหม่
2. ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอยะปราชญ์ จังหวัดเชียงใหม่
3. เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารในการนำมาพัฒนาท้องถิ่นได้ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง
4. ได้ข้อมูลที่จะนำไปพัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาสามปีในครั้งต่อไป

*** สมมุติฐานของการวิจัย**

1. ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ราบและพื้นที่สูงมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกัน

2. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกัน

3. ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกัน

*** ขอบเขตของการวิจัย**

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ใน 6 ด้าน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
2. การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา
3. การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา
4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
5. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
6. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 14,280 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 หมู่บ้าน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ราบและพื้นที่สูง

ตัวแปรตาม ได้แก่ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

* วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 14,280 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ จากจำนวนประชากร 14,280 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรในการคำนวณของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 อันดับ คือน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด โดยกำหนดน้ำหนักตั้งแต่ 1-5 มีจำนวน 1 ชุด เพื่อใช้ในการประเมินกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบ Checklist

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว มีลักษณะเป็นแบบสอบถามให้เลือกตอบตามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของ ลิเคิร์ท (Likert) คือ

- 5 หมายถึง มากที่สุด
- 4 หมายถึง มาก
- 3 หมายถึง ปานกลาง
- 2 หมายถึง น้อย
- 1 หมายถึง น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว ซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็น

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลศึกษา ได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ตำรา วารสาร บทความผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องและขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษา

2. จัดสร้างเครื่องมือ เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ชุด โดยแบ่งเป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า 5 อันดับ และแบบสอบถามที่เป็นข้อเสนอแนะ

3. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบด้านเนื้อหาสาระและความถูกต้องเหมาะสมกับเนื้อหาความสอดคล้องของคำถาม

4. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของคำถามแต่ละหัวข้อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ โดยใช้เกณฑ์การประเมินของ บุญชม ศรีสะอาด (2545: 65) ดังนี้

- +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

5. นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบถามกับจุดประสงค์ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item-Objective Congruence) ใช้เกณฑ์พิจารณาค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไปถือว่าเป็นข้อคำถามที่มีความเที่ยงตรงสามารถนำไปใช้ได้

6. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะไว้ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

7. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability Statistics) ด้วยการใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.952

8. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริงและนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลหนองบัว จำนวน 390 ชุด โดยดำเนินการดังนี้

1. แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง
2. รวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างคืน
3. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
4. นำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การจัดทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่และอัตราร้อยละ นำเสนอในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว ทำการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย มีดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 103)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง เห็นด้วยมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยในพื้นที่สูงในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ t-test แบบ Independent

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว วิเคราะห์หาค่าความถี่และนำเสนอตารางประกอบความเรียง

* สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของประชาชน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย รองลงมา เป็นเพศหญิง มีสถานภาพสมรสแล้ว มีอายุ 40-49 ปี ประชาชนส่วนใหญ่ จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ 5,001-10,000 บาท ส่วนใหญ่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง รองลงมา คือ พื้นที่ราบ

2. กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีกระบวนการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด กระบวนการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา และกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ผลการวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ในแต่ละด้าน พบว่า

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ/แผนงานของท้องถิ่น และกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการบรรจุในโครงการหรือกิจกรรม

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน/หมู่บ้าน รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการพิจารณาสาเหตุของปัญหา และกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการนำปัญหาของหมู่บ้าน สู่เวทีประชาคมระดับตำบล

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการวางนโยบาย แผนงานโครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขให้ตรงกับปัญหา และกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดรายละเอียดโครงการ แผนงานและงบประมาณในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกตัวแทนเป็นกรรมการหรือเป็นคณะกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการจัดซื้อจัดจ้างตามโครงการของหมู่บ้าน/ตำบล และกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการในการดำเนินงานตามแผนหรือโครงการตามแผนพัฒนาท้องถิ่น

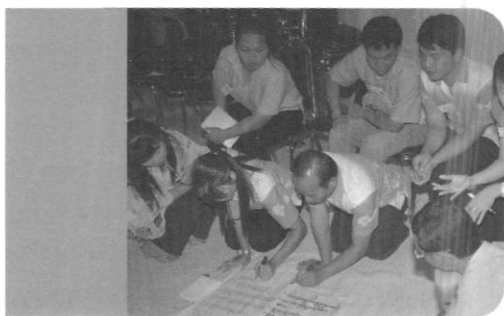
2.5 ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการดำเนินงานด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการดำเนินงานด้านศาสนา และวัฒนธรรมของท้องถิ่น รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการดำเนินงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม

2.6 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์ประเมินผลความสำเร็จของโครงการต่างๆ และกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาจากการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนา

3. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ราบและพื้นที่สูงในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ราบและพื้นที่สูงมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว พบว่า ปัญหาและอุปสรรค 3 อันดับแรกมีดังนี้ ชาวบ้านหรือชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิและบทบาทหน้าที่ของตนเอง ประชาชนไม่ได้รับรู้ข่าวสาร และการไม่ได้รับฟังปัญหา เพราะส่วนใหญ่รับฟังปัญหาจากคณะกรรมการและผู้นำเท่านั้น ส่วนความต้องการให้เทศบาลตำบลหนองบัว

จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจากปัญหาความต้องการของประชาคมหมู่บ้าน พบว่า ความต้องการ 3 อันดับแรก ได้แก่ การคมนาคมและสาธารณูปโภค เช่น ถนนหนทางชำรุด การจัดทำท่อน้ำข้างถนนแบบมีฝาปิด การจัดทำไฟฟ้าข้างถนน การจัดทำประปาให้ทั่วถึง การขุดลอกคลอง เป็นต้น การสนับสนุนอาชีพให้แม่บ้าน พ่อบ้าน ประชาชนได้มีรายได้และเป็นที่รู้จักในระดับประเทศ และการจัดเก็บและ กำจัดขยะ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการวางแผนอย่างรอบคอบและครอบคลุมการแก้ปัญหาในทุกด้าน ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาเร่งด่วนและตรงความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ และมีการรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบทุกปี

ภาพจาก: http://www.deqp.go.th/website/31/images/stories/DSC_0654.jpg

* ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีข้อเสนอแนะหลายประการที่เทศบาลตำบลหนองบัวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. การจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว ควรมีการวางแผนอย่างรอบคอบ ครอบคลุมการแก้ปัญหาของท้องถิ่นในทุกด้าน ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาเร่งด่วนและตรงความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่

2. จากการศึกษาพบว่าปัญหาและอุปสรรค ในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลหนองบัว คือ ชาวบ้านหรือชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิและบทบาทหน้าที่ของตนเอง ประชาชนไม่ได้รับรู้ข่าวสาร และการไม่ได้รับฟังปัญหา เพราะส่วนใหญ่รับฟังปัญหาจากคณะกรรมการและผู้นำเท่านั้น ดังนั้นเทศบาลตำบลหนองบัวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข่าวสาร เกิดความรู้ความเข้าใจ และรับบทบาทหน้าที่ของตนเองในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีและการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นอื่นๆ ให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการตรวจสอบติดตาม การดำเนินงานของเทศบาลตำบลหนองบัว เพื่อเป็นการศึกษาถึงบทบาทของภาคประชาชนกับการเมืองในระดับท้องถิ่น

2. ควรมีการศึกษาถึงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีว่ามีความรู้ความเข้าใจในระดับใด และแรงจูงใจใดที่ทำให้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมฯ, 2546.

กระทรวงมหาดไทย. เอกสารระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548. กรุงเทพมหานคร: กรมการปกครอง, 2548.

ทองอน พไทสง. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ เล่มที่ 2. เชียงราย: เทศบาลเมืองเชียงราย, 2543.
นันทวัฒน์ บรมานันท์. การปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2545.